

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
T.a.v. Werkgroep Focus op Fraude
t.a.v. de heer R. Craemer

Per mail: consultatie @nba.nl

Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
Antonio Vivaldistraat 2-8
1083 HP Amsterdam
T 020 301 03 14
aib@nba.nl
www.nba.nl

Datum	Onderwerp	Referentie	Bijlage(n)	Doorkiesnummer
19 juli 2016	Discussienota Fraude	AIB/Fraude		T 020-3010233

Geachte heer Craemer,

Het bestuur van de Ledengroep Accountants in Business (verder: LAIB) heeft met interesse kennis genomen van de discussienota "Aanpakken en bestrijden van fraude" (verder: discussienota). De LAIB vindt fraude een belangrijk onderwerp. Uit de belangstelling voor onze moresprudentiesessies "omgaan met vermoedens van fraude" blijkt dat dit onderwerp ook erg leeft onder onze leden. Deze sessies bieden een vast stramien om een probleem te ontleden en een oordeel te vormen. Uit de evaluaties van deze sessies blijkt dat hier een grote behoefte aan is. Uit de aangedragen praktijkcasussen blijkt dat onze leden met een breed scala aan fraudesituaties in aanraking komen. Het is daarom goed dat de discussie gevoerd wordt over de verantwoordelijkheden van accountants in de hele financiële keten met betrekking tot dit onderwerp.

De discussienota is naar onze mening te defensief van toon. Het gaat er niet alleen om wat de accountant kan bieden maar ook wat het maatschappelijk verkeer van de accountant verwacht. En dus ook wat de accountant moet willen. De verantwoordelijkheid voor het voorkomen van fraude ligt primair bij de controlecliënt. Een accountant in business (verder: AIB) is mede verantwoordelijk voor (opzet, bestaan en werking) van de interne beheersing in de organisatie en is daarom primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude. Van de openbaar accountant heeft men hoge verwachtingen met betrekking tot het signaleren van fraude. Het gaat daarbij ook om fraudes met een klein materieel belang in kwantitatieve zin. Het kwalitatieve effect van een fraude kan vele malen groter zijn. Alle soorten accountants hebben een rol in het voorkomen en detecteren van fraude. De LAIB juicht dan ook toe dat bij de discussie over fraude is gekozen om het perspectief van alle soorten accountants in de financiële keten te betrekken.

Hierna gaan wij in op de in de discussienota opgenomen stellingen en consultatievragen. Daarbij houden wij de volgorde van de stellingen en vragen aan. De stellingen en de consultatievragen worden, tenzij expliciet aangegeven, beantwoord in het perspectief van de AIB.

ACCOUNTANTS
IN BUSINESS

NBA

Stelling 1 De controlestandaarden en andere uitingen van de NBA bevatten voldoende informatie voor het maken van een professioneel verantwoorde risico-inschatting.

De controlestandaarden zijn toereikend. Van belang is veelal het toepassen en daarbij kritisch zijn op sectorspecifieke situaties. De informatie over frauderisico's moet in brede kring worden verzameld, hierbij valt ook te denken aan de Raad van Commissarissen. De LAIB is van mening dat trainingen en praktijkvoorbeelden vaak effectiever zijn dan meer regels.

Stelling 2 Accountants mogen zich bij het detecteren en signaleren van fraude niet alleen laten leiden door kwantitatieve materialiteit.

De LAIB onderschrijft deze stelling. Het maatschappelijk verkeer verwacht een actieve houding waarbij ook fraude wordt gesignaleerd die geen invloed heeft op de verantwoording. De impact van fraude is niet alleen afhankelijk van de omvang in kwantitatieve zin maar is ook afhankelijk van kwalitatieve factoren. Onze leden worden regelmatig geconfronteerd met inkoopfraudes. Deze zijn meestal niet van invloed op de verantwoording maar dit zijn wel situaties die in het maatschappelijk verkeer niet worden getolereerd en waar men van verwacht dat deze worden aangepakt.

Stelling 3 Er moeten algemene normen worden gesteld voor het toereikend achten van een herstelplan en voor het buiten de controlecliënt melden van fraude.

De LAIB is van mening dat iedere situatie maatwerk vereist doordat fraudes en oorzaken verschillen. Het oordeel over het toereikend zijn van het herstelplan is gebaseerd op de professionele oordeelsvorming door de controlerend accountant. Voor een AIB is het van belang om toereikende maatregelen te treffen voor het herstellen van de fraude en het voorkomen van fraude in de toekomst. Algemene normen zullen in de praktijk leiden tot afvinklijsten en discussie daarover terwijl het juist om oordeelkundig ingrijpen. Uit reacties van onze leden op de moresprudentiesessie blijkt dat AIB's graag met vakgenoten zouden willen overleggen hierover. De NBA zou hierin een faciliterende rol moeten spelen.

Stelling 4 Accountantsorganisaties steunen accountants voldoende bij het detecteren en signaleren van (vermoedens van) fraude.

Onze ervaringen hiermee zijn zeer wisselend en blijken afhankelijk van klimaat en cultuur van het desbetreffende kantoor.

Stelling 5 Internal auditors en accountants in business moeten, wanneer het verantwoordelijk management onvoldoende maatregelen neemt, fraude melden bij de externe accountant en de raad van commissarissen/intern toezicht.

Een AIB moet op basis van de situatie en de VGBA een eigen afweging kunnen maken. Meldingen moeten niet als eerste bij de externe accountant gedaan worden maar bij het interne toezicht. De NBA zou de individuele AIB bij deze afweging meer kunnen steunen door het faciliteren van intervisie en de mogelijkheid van het raadplegen van een vertrouwenspersoon meer voor het voetlicht te brengen.

Vraag 1 In hoeverre voldoen de in deze discussienota opgenomen positie en acties van accountants ten aanzien van fraude aan uw verwachtingen?

Zoals in de inleiding reeds aangegeven vinden wij de discussienota en ook de hierin opgenomen stellingen en consultatievragen te defensief van aard. Er wordt veel gevraagd naar belemmeringen terwijl de discussie zich er op moet richten om meer aan te sluiten wat het maatschappelijk verkeer verwacht en verlangt en wat de accountant zou

ACCOUNTANTS
IN BUSINESS

The logo for the National Board of Accountants (NBA) in the Netherlands. It features the letters 'NBA' in a large, blue, sans-serif font. Above the letters is a thick, solid orange horizontal bar.

willen doen. De LAIB juicht het duidelijk opschrijven van de verantwoordelijkheden en de positie van de AIB hierin toe. Dit omdat het voorkomen van fraude primair een kwestie is van interne beheersing.

Vraag 2 Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor controlerend accountants bij het detecteren en signaleren van fraude?

Het maatschappelijk verkeer verwacht dat de controlerend accountant zich niet alleen richt op fraudes die impact hebben op de verantwoording. De vraag is hoeverre de controlerend accountant deze verwachting waar kan maken en tegen welke kosten. Indien eenmaal geconstateerd zou de accountant fraude moeten signaleren en bespreken ook als er geen sprake is van een materieel belang. Hierbij zou de controlerend accountant steun moeten krijgen van zijn kantoor. Dit geldt ook voor situaties waarbij naar de letter van de wet er niets aan te merken valt maar duidelijk is dat er naar de geest sprake is van onacceptabel gedrag.

Vraag 3 Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor samenstellende accountants, internal accountants en accountants in business bij het detecteren en signaleren van fraude?

Het belangrijkste dilemma zit in de eisen die een AIB moet stellen aan de kwaliteit van het risicomanagement, inclusief de interne beheersing, en de organisatiecultuur. Dit geldt met name voor de AIB die onderdeel is van de topstructuur van de organisatie (CFO, financieel directeur, controller, commissaris). Bij het aanvaarden (indiensttreding, benoeming, promotie) van een dergelijke functie moet een AIB zich vergewissen of de kwaliteit voldoende is en in welke mate die aanpassing behoeft. In de praktijk heeft een AIB hiervoor op dat moment weinig mogelijkheden voor onderzoek.

Het in de discussienota genoemde dilemma als gevolg van de gezagsverhouding tussen een AIB en de hoogste leiding vinden wij zeer herkenbaar. Bij de moresprudentiesessies over "omgaan met tegengestelde belangen in familiebedrijven" worden dergelijke casusposities vaak ingebracht.

Vraag 4 Welke dilemma's en belemmeringen ervaart u in de praktijk als controlerend accountant/samenstellend accountant/internal accountant/accountant in business bij het detecteren en signaleren van fraude?

Voor een AIB liggen de dilemma's in de balans tussen hard en soft controls, interne beheersing versus bedrijfscultuur, systeem versus de bedoeling. Om de processen in een organisatie effectief en efficiënt te laten verlopen en het werkklimaat aangenaam te houden kan niet alles worden gecontroleerd en moet ook vertrouwen worden geschonken aan medewerkers. In combinatie met een verkeerde cultuur of een verkeerde collegialiteit (meedoen, niet verraden) kan dit leiden tot misstanden. Ook indien alle voorschriften en procedures administratief goed zijn doorlopen. De ervaring leert dat de meeste fraudes aan het licht komen omdat iemand in de organisatie daarvan melding maakt.

In de huidige samenleving is er een sterke toename van en hang naar regelgeving en verantwoordingsplicht. De aandacht en waardering voor soft controls neemt af. Hierdoor wordt het ook steeds moeilijker situaties die moreel onaanvaardbaar zijn ter discussie te

ACCOUNTANTS
IN BUSINESS

The logo for NBA (Netherlands Business Accountants) features the letters "NBA" in a large, blue, sans-serif font. Above the letters is a thick, solid orange horizontal bar.

stellen in het geval dat er sprake is van juridische aanvaardbaarheid. Aan de andere kant is de roep van de samenleving om in het kader van goed werkgeverschap de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie te beleggen en de werknemers zo veel mogelijk zelfsturend te laten zijn. Door het bieden van die ruimte, ontstaan in de interne beheersing ook meer mogelijkheden voor fraude en misbruik. Een AIB moet laveren tussen al deze verwachtingen en is (mede-)verantwoordelijk voor het inrichten van een systeem dat fraude zoveel mogelijk beperkt.

Vraag 5 Op welke wijze kunnen de genoemde dilemma's en belemmeringen volgens u worden weggenomen?

De NBA zou moeten faciliteren dat AIB's, liefst per sector waarin ze werkzaam zijn, kunnen overleggen met andere AIB's, waarbij casuïstiek kan worden gedeeld. Door onze leden wordt een meer laagdrempelige vorm van hulp voorgesteld dan de vertrouwenspersoon. Genoemd wordt onder meer een hulplijn of Whatsapp oplossing.

De dilemma's genoemd bij vraag 3 met betrekking tot aanvaarding van de functies zou kunnen worden opgelost door het mogelijk maken of meer aanvaardbaar maken van een soort van due-dilligence of iets wat lijkt op een klantacceptatie bij een openbaar accountant. In beide gevallen bestaat er een spanning tussen de wil om de klant binnen te halen/de positie te bekleden en de zorg om daarmee niet op termijn financiële of reputatieschade op te lopen. De LAIB zou hierin een rol kunnen spelen door een handreiking op te stellen.

De dilemma's genoemd bij vraag vier kunnen worden weggenomen door soft controls een expliciete rol te geven in de risicobeheersing binnen de organisatie. Er zal meer weerstand moeten worden geboden aan de reflex om op ieder incident te reageren met aanscherping van regels, procedures en verantwoordingsplicht. De NBA zou hierin een rol kunnen spelen. Incidenten zouden breed gecommuniceerd en gedeeld moeten worden. Integriteitsschendingen zouden arbeidsrechtelijk streng bestraft moeten worden en ook hier moet openheid over zijn.

Als klant van openbaar accountants merken wij op dat verschillende accountantskantoren zijn gestart om de kwaliteit van soft controls en onderzoek naar cultuur een expliciete plek te geven in de controle-aanpak. Wij hebben hier hoge verwachtingen van.

Vraag 6 Hoe kan het risico beheerst worden, dat de accountant loopt in een conflictsituatie met zijn cliënt/werkgever bij het melden van fraude of indien de cliënt/werkgever weigert een redelijk herstelplan uit te voeren?

Dit risico kan beheerst worden door meer duidelijkheid te creëren over de verantwoordelijkheid die een AIB heeft voor de kwaliteit van de risicobeheersing, interne beheersing en een integere organisatiecultuur. Op die manier wordt een AIB, niet alleen via de VGBA gestimuleerd, maar ook gesterkt in het innemen van een positie ten opzichte van de werkgever of opdrachtgever. De veel besproken casus van de financieel directeur van Vestia (geen maatregel opgelegd door de accountantskamer) laat zien dat dit nog geen gemeengoed is.

ACCOUNTANTS
IN BUSINESS

NBA

Vraag 7 Welke maatregelen acht u noodzakelijk om accountants hun rol als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude te kunnen laten vervullen?

Versterken van de samenhang en de communicatie tussen accountants in de verschillende rollen van de financiële keten. Het is daarbij van belang dat accountants in business onder de werking van de VGBA en het tuchtrecht blijven.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur van de ledengroep accountants in business

ACCOUNTANTS
IN BUSINESS

NBA